

Euron kräver skattekonkurrens

| av Thomas Norén

Den gemensamma valutan, EMU, förutsätter ingen harmonisering av skatterna i Europa, tvärtom det skulle dra ned Europas konkurrenskraft gentemot resten av världen. Harmoniseringskraven är politiska krav från socialdemokrater som inte vill liberalisera.

NÄR NU EUROPAS REGERINGAR i allt högre grad domineras av socialdemokrater, har skatteharmonisering kommit högre upp på EU:s agenda. Behovet av harmonisering sägs springa ur den ekonomiska och monetära unionen, EMU. Men föreställningen att EMU skulle kräva en långtgående harmonisering av skatterna inom EU är fel.

I Wernerplanen från 1970 föreslogs en långtgående samordning av finans- och penningpolitiken inom EG. Innebörden var en gemensam hantering av statliga inkomster och utgifter (finanspolitik) samt räntor och penningmängd (penningpolitik) i ekonomin. Wernerplanen föll, men tankarna levde delvis kvar och ersattes av EMS. Som bekant brakade EMS samman i början av 1990-talet, men då hade Delorsplanen stakat ut vägen mot en ekonomisk och monetär union.

SVERIGE PÅDRIVANDE

När nu skatteharmoniseringsdebatten tar ny fart i det socialdemokratiska Europa är Sverige och vår regering knappast något undantag. Snarare är det så att den svenska regeringen varit drivande i kraven på skatteharmonisering, i synnerhet när det gäller kapitalskatterna.

Problemet för den svenska regeringen och andra kan beskrivas ungefär så här:

En allt mer harmoniserad marknad med öppna och konkurrensutsatta faktormarknader kommer att sätta

ett allt högre tryck på länder som har högre skatter än andra. Det syns tydligast om man studerar skatterna på de marknader där rörligheten är särskilt hög eller låg. Det är inte förvånande eller konstigt att förmögenhetsskatten anpassats för de riktigt rika eller att fastighets-skatten höjts kraftigt på senare år. På lätttrörliga baser, som kapital eller personer med expertkunskaper, tenderar skatten att bli lägre. Det försöker bland annat vår regering kompensera för genom att skatten på trögrörliga baser som lågutbildad arbetskraft och fastigheter höjs.

Detta är i sig själv ett hot mot den svenska socialdemokratiska välfärdsstaten. En långsiktig lösning

som tilltalar socialdemokrater är en harmonisering av skatterna, helst med höga minimivåer, som utjämnar det tryck som låga skatter i omvärlden medför.

Men har de rätt som säger att ett gemensamt valutaområde förutsätter en harmonisering av skatterna för att kunna fungera effektivt? Vanligtvis har argumentet för en samordning varit att de länder som ingår i samma valutaområde ogärna skulle driva en expansiv finanspolitik som de själva fick betala för, men som skulle spilla över även till andra länder, om behovet skulle finnas. Detta riskerar alltså att leda till en dåligt fungerande stabiliseringspolitik.

Med EMU bör effektiviteten öka och unionen fördjupas också med en gemensam valuta; marknaderna kommer att fungera bättre, bland annat eftersom pri-

”När nu Europas regeringar i allt högre grad domineras av socialdemokrater, har skatteharmonisering kommit högre upp på EU:s agenda.”

sjämförelser förenklas. De länder som avviker genom högt skattetryck utsätts för stora påfrestningar och behoven av skattesänkningar blir snabbt synliga. Alternativt – om skattetrycket skall bibehållas – ökar kraven på att stoppa konkurrensen från länder med lägre skatter. Metoden för det är skatteharmonisering med anpassning av de lägsta skatterna uppåt så att de höga skatterna inte behöver sänkas så mycket. I det socialdemokratiska Europa är det därför många som hävdar att EMU ställer krav på skatteanpassning. En ytterligare fördjupning av unionen i den riktningen kan ju för dem dessutom förefalla naturlig.

Den realpolitiska analysen av varför skatteinstrumentet upplevs som så betydelsefullt för socialdemokratiska regeringar runt om i Europa är i allt väsentligt den symbios som finns mellan å ena sidan flexibla och öppna faktormarknader och å andra sidan finanspolitiska stabilisatorer, som skatter och regionala stödprogram.

LIBERALISERING ELLER SUBVENTIONER

Oviljan att liberalisera en faktormarknad som arbetsmarknaden, leder till ökade krav på samordnad finanspolitik. Eftersom en rigid arbetsmarknad kommer att skapa regionala sysselsättningsproblem som blir svårhanterade inom en valutaunion, så leder det till krav på regionalpolitiska stöd och andra subventioner.

Man bör då minnas att det egentligen bara finns två – för valutaunionen helt tillräckliga – finanspolitiska kriterier i EMU; statens budgetsaldo och statsskulden. Den gemensamma valutan skärper kravet på statsmakterna att föra en ekonomisk politik som är förenlig med omvärldens inflationstakt, eftersom växelkursen bortfaller som instrument. Finanspolitiken har som ett viktigt medel skatterna och om skatterna skall bestämmas av omvärldens tryck så kommer behovet av upplåning att öka. Men den vägen är ju redan stängd genom att den Europeiska centralbanken, ECB, har till uppgift att slå vakt om prisstabiliteten.

En samordning av finanspolitiken riskerar i sig själv att påverka ECB. Orsaken till detta är att penningpolitiken kommer att verka för att trycka tillbaka en expansiv finanspolitik. Ett beslut att höja köpkraften, för att motverka en efterfrågenedgång, genom ökade bidrag och

ökad upplåning kommer av en självständig centralbank med prisstabilitet som övergripande mål att mötas med åtgärder som minskar penningmängden i ekonomin.

Om man överger ECB:s mål skulle Euron omedelbart sättas under sådant tryck att den skulle riskera att gå samma öde till mötes som ecun. Den trovärdighet som det förra decenniet användes för att bygga upp försvinner ögonblickligen och vägen tillbaka blir mycket lång. Som en följd stiger kostnaderna för den fortfarande ganska omfattande upplåning som många EU-länder har och budgetunderskott följer. Den vägen vill nog få vandra, och EMU är byggt just för att undvika detta.

I slutet av förra året lämnade Europakommissionen genom den vanligtvis liberale kommissionären Frits Bolkenstein ett förslag till en mycket ambitiös plan – i princip beställd av regeringarna – för samordning av de nationella skatterna. Kommissionens förslag blev inte särskilt långlivat. Den tvingades backa från det redan tidigt i år, som en följd av Nicemötets ovilja att acceptera skatteanpassning med kvalificerad majoritet i rådet.

Samverkande intressen

Förslag att utvidga unionens ansvar och kompetens också till skatterna kan förklaras av att regeringarna i Europa är socialdemokratiska, men ett inte så litet mått av egenintresse från kommissionen finns också. En finanspolitisk samordning, med EMU som förevändning, skulle ge kommissionen helt nya möjligheter att styra EU.

Skatteharmonisering på europeisk nivå skulle kraftigt förskjuta makten inom EU. Beskattningsrätt till Bryssel liksom rätt att besluta om skatter i medlemsstaterna skulle flytta många beslut uppåt i strukturerna i strid med vackert tal om subsidiaritet.

En anpassning av skatterna inom EU måste rimligen följa på en politisk vilja och har alltså att göra med tolkningen av medlemskapet i stort. Att det är EMU som leder till krav på skatteharmonisering är fel. Istället skulle en skatteharmonisering allvarligt hota den institutionella ordning med centralbankens strikta prisstabilitetskrav som under senare år starkt bidragit till den positiva utvecklingen av de ekonomiska förutsättningarna.

”...föreställningen att EMU skulle kräva en långtgående harmonisering av skatterna inom EU är fel.”

”Beskattningsrätt till Bryssel liksom rätt att besluta om skatter i medlemsstaterna skulle flytta många beslut uppåt i strukturerna i strid med vackert tal om subsidiaritet.”

Thomas Norén (thomas.noren@reforminstitutet.nu) är utredningschef på Reforminstitutet.